

4. De FOD Personeel en Organisatie (voorheen het Ministerie van Ambtenarenzaken)

Michaël Amara

4.1. Bibliografie

- Aspects méthodologiques de l'histoire de l'administration belge. Methodologische aspecten van de geschiedenis van de Belgische administratie.* Brussel, 1991.
- MOLITOR (A.). *L'administration de la Belgique. Essai.* Brussel, 1974.
- PIRAUX (A.). Copernic, son imaginaire et ses pratiques, in *Pyramides. Revue du Laboratoire d'Etudes et de Recherche en Administration publique de l'ULB*, 2004, nr. 8, p. 29-52.
- STENMANS (A.). *La transformation de la fonction administrative en Belgique. Administration publique et société.* Brussel, 1999.
- TERRIZZI (R.). *Le Ministère de l'Intérieur (1830-1994). I. Etudes de l'administration centrale et répertoire des commissions et services publics.* Brussel, 1995.
- THIJS (N.), VAN DE WALLE (S.). De Ducpétiaux à Copernic. 150 années de réformes administratives en Belgique, in *Administration publique. Revue de Droit public et des Sciences administratives*, 2005, nr. 1, p. 33-50.
- VAN HOOLAND (B.). *Nieuw publiek management: van bestuurskunde tot Copernicus.* Gent, 2003.

4.2. Historisch overzicht

Op 10 oktober 1936 wordt Louis Camu benoemd tot koninklijk commissaris voor de Administratieve Hervorming. Dit is een belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van het Belgische overheidsapparaat. Camu moet voorstellen uitwerken om de werking, de materiële middelen, de interne organisatie en het statuut van de ambtenaren te verbeteren. Hij ligt hiermee aan de basis van hervormingen die de organisatie van het Belgische overheidsapparaat blijvend zullen veranderen. Nadat hij zijn werkzaamheden heeft afgerond, roept de regering twee organisaties in het leven die deze modernisering in goede banen moeten leiden.

De eerste is het *Vast Wervingssecretariaat* (vws) – *Secrétariat permanent de recrutement* (SPR) dat bij KB van 22 februari 1938 wordt opgericht. Het heeft als taak om het wervings- en selectieproces te rationaliseren en politieke beïnvloeding te voorkomen. Het vws blijkt in de praktijk al snel onmisbaar voor de toepassing van het Statuut van het Rijkspersoneel. Dat statuut is bij KB van 2 oktober 1937 ingevoerd en beoogt de oprichting van een professioneel, bekwaam en apolitek ambtenarenkorps. Het vws is belast met de uitwerking van de wervings- en selectieprocedures en met de organisatie van de taalexamen vastgelegd in de wetten over het gebruik van talen in bestuurszaken. Oorspronkelijk maakt het vws deel uit van de Diensten van de Eerste minister. In 1995 wordt het ondergebracht bij het Ministerie van Ambtenarenzaken en omgevormd tot een staatsdienst met afzonderlijk beheer. Bij wet van 14 december 2000 wordt het omgedoopt tot *SELOR – Selectiebureau van de Federale Overheid* en in 2002 wordt het ondergebracht bij de FOD Personeel en Organisatie.

De tweede organisatie die meteen na de hervorming Camu wordt opgericht, is de *Dienst van Algemeen Bestuur* (DAB) – *Service d'Administration générale* (SAG). De DAB die bij KB van 30 maart 1939 wordt opgericht, moet een aantal problemen aanpakken die te maken hebben met de organisatie van de administratie en het personeel. De dienst moet waken over de uniformering van beheersmethodes, bezoldigingen en administratieve of syndicale statuten. Hij speelt een belangrijke rol bij het coördineren van het beleid op het vlak van ambtenarenzaken. Oorspronkelijk maakt de DAB deel uit van de Diensten van de Eerste minister. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog wordt de dienst bij verschillende ministeriële departementen ingedeeld tot hij in 1949 opnieuw een van de Diensten van de Eerste minister wordt. Dit blijft zo tot 1984 wanneer de DAB een onderdeel van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Ambtenarenzaken wordt. Bij KB van 19 september 1994 wordt de DAB ten slotte bij het pas opgerichte Ministerie van Ambtenarenzaken ingedeeld.

Intussen heeft de staat een organisatie in het leven geroepen die met de opleiding van het overheidspersoneel is belast. In 1961 komt er een eerste dienst die ambtenarenstagiairs volgt, de *Dienst van de Algemene Stagemester* – *Service du Maître général des Stages*. Vanaf 1963 gaat deze dienst op in de *Algemene Directie voor Selectie en Vorming* (ADSV) – *Direction générale de la Sélection et de la Formation* (DGSF). De ADSV valt van 1965 tot 1984 onder de bevoegdheid van de Diensten van de Eerste minister. Het KB van 25 juni 1984 deelt de dienst in bij het Ministerie van Binnenlandse zaken en Ambtenarenzaken, waarna hij vanaf 1 januari 1995 deel uitmaakt van het Ministerie van Ambtenarenzaken. Bij KB van 6 februari 1996 krijgt de ADSV zijn huidige naam: *Opleidingsinstituut van de Federale Overheid* (OFO) – *Institut de Formation de l'Administration fédérale* (IFA). Net zoals SELOR wordt het OFO in 2002 een onderdeel van de FOD Personeel en Organisatie. De taak van het instituut is het organiseren van opleidingen en ontwikkelingsprogramma's voor statutaire of contractuele ambtenaren van alle niveaus.

De afgelopen 30 jaar is de Belgische administratie ingrijpend veranderd. Sinds 1980 gaat de bevoegdheidsoverdracht door de opeenvolgende staathervormingen gepaard met een belangrijke overheveling van diensten en personeel naar de gemeenschappen en gewesten. Op federaal niveau zijn sinds 1985 verschillende moderniseringsplannen doorgevoerd. Die hebben onder meer geleid tot de officiële erkenning van het College van Secretarissen-generaal (1989) dat advies mocht uitbrengen over alle kwesties die verband houden met het personeel en met de werking van de diensten van algemeen bestuur van de staat. Tegelijk wordt de grondslag gelegd voor het *Adviesbureau ABC*, officieel het *Adviesbureau voor Organisatie en Beheer* (1990). Deze organisatie, die de modernisering van het ambtenarenapparaat moest ondersteunen, bestond uit adviseurs van het openbare ambt. Dit korps gespecialiseerde ambtenaren was belast met het formuleren van voorstellen om de organisatie van de diensten te verbeteren en met het uitwerken van tools, methodes en actieprogramma's om de moderniseringsinspanningen te steunen. Het bureau ABC adviseerde onder meer om een onafhankelijk Ministerie van Ambtenarenzaken op te richten. De daadwerkelijke oprichting van deze voorloper van de huidige FOD p&o wordt bij KB van 19 september 1994 geregeld.

De komst van de regering-Verhofstadt I (1999) geeft extra elan aan de hervormingsbeweging. Van bij de start streeft de nieuwe ploeg naar een grondige herzie-

ning van het federale administratieve systeem. Luc Van den Bossche, minister van Ambtenarenzaken en Modernisering van de Openbare besturen, moet die zogenaamde “Copernicushervorming” in goede banen leiden. Dit ambitieuze plan wil de federale administraties autonomer, efficiënter en daadkrachtiger maken. Hiervoor moet de administratieve structuur volledig worden gereorganiseerd, moet er voor hoge ambtenaren een nieuw mandaatsysteem komen, moet het personeelsbeleid worden herdacht en moeten er nieuwe budget- en beheersregels komen.

Na maandenlange onderhandelingen leidt het plan tot de invoering van nieuwe structuren die in de loop van 2001-2002 concreet vorm krijgen. Er komen tien verticale en vier horizontale federale overheidsdiensten (FOD) ter ondersteuning van de verticale structuren (voor meer informatie verwijzen we naar de algemene inleiding over de federale overheidsdiensten). Eén ervan is de opvolger van het Ministerie van Ambtenarenzaken: de FOD Personeel en Organisatie die over de feitelijke toepassing van de Copernicushervorming moet waken.

De FOD Personeel en Organisatie, opgericht bij KB van 11 mei 2001, krijgt als taak de globale strategie van de federale overheid op het vlak van personeel en organisatie van het ambtenarenapparaat uit te stippelen, te plannen en te coördineren. Hij moet ook de directeurs van de personeelsdiensten van alle federale overheidsdiensten bijstaan. Om die taken tot een goed einde te brengen, slurpt de FOD P&O de meeste diensten op die vroeger onder het Ministerie van Ambtenarenzaken vielen, zoals DAB, SELOR en OFO. Die drie organisaties vormen de ruggengraat van de nieuwe FOD. Daarnaast komen er cellen die de procedures voor openbare aanbestedingen moeten optimaliseren en een aantal directies die onder meer instaan voor interne en externe communicatie, kennismanagement en de invoering van een elektronische beheersoplossing voor human resources (EHR).

Naast deze administratieve diensten krijgt de FOD P&O nog enkele organisaties onder zijn hoede. Sommige daarvan zijn ontstaan in het midden van de 19e eeuw, zoals de cel *FOD-overschrijdende raamcontracten* (FOR) / *Contrats-cadres multi SPF* (CMS) die instaat voor het organiseren van groepcontracten. De voorganger van de FOR is het *Federaal Aankoopbureau* (FAB) / *Bureau fédéral d'Achats*. De FOD P&O telt ook verschillende *Raden van beroep* / *Chambres de Recours* waar federale ambtenaren bezwaar kunnen aantekenen tegen disciplinaire beslissingen of tegen evaluaties. De twee oudste raden dateren van eind jaren 1930. Ook het College van het *Hoog Comité van Toezicht* (HCT) / *Comité supérieur de Contrôle* (CSC) is gebonden aan de FOD. Het HCT werd in 1910 opgericht om onregelmatigheden bij de uitvoering van overheidsopdrachten te onderzoeken. De dienst maakt korte tijd deel uit van het Ministerie van Ambtenarenzaken, maar in 1998 wordt het grootste deel van het personeel naar de Gerechtelijke Politie overgeheveld. Alleen het College van het HCT blijft bij de FOD P&O. Het brengt advies uit bij geschillen over overheidsopdrachten.

4.3. *Archieven*

Slechts enkele van de diensten die deel uitmaken van de huidige FOD P&O, hebben hun archieven aan het Algemeen Rijksarchief toevertrouwd. De FOD P&O bewaart nagenoeg alle archieven van voor 1960 zelf. Het OFO heeft zelfs nog nooit stukken aan het Algemeen Rijksarchief overgemaakt en bewaart slechts enkele

schaarse archiefstukken van voor 2000. Drie diensten maken wel regelmatig hun archieven aan het ARA over. SELOR heeft zijn volledige archief van 1938 tot 1990 overgemaakt. Het secretariaat van de administrateur-generaal van het Federaal Aankoopbureau heeft zijn archieven van 1996 tot 2002 aan het ARA toevertrouwd en het Hoog Comité van Toezicht zijn archieven van 1948 tot 1972. De rest van de archieven van het HCT wordt bewaard door de FOD P&O en door de Centrale Dienst voor de Bestrijding van Corruptie (CDBC) / Office central pour la Répression de la Corruption (OCRC) van de Federale Politie. Het ARA bewaart ten slotte ook een deel van de archieven van het Commissariaat Generaal voor de Administratieve Hervorming (1936-1940). Deze documenten zijn uiterst interessant voor iedereen die belangstelling heeft voor de hervormingen die Louis Camu voor de Tweede Wereldoorlog heeft doorgevoerd.

4.4. *Publicaties*

Sinds 2003 publiceert de FOD P&O een jaarrapport met de krachtlijnen van zijn werking. Hetzelfde geldt voor SELOR dat voor het eerst in 1939 een jaarrapport heeft gepubliceerd. Het OFO publiceert geen jaarverslag, maar in de jaarrapporten van de FOD P&O vindt men interessante informatie over zijn activiteiten.

Wie interesse heeft voor de werking van deze federale diensten kan *P&O Horizon* raadplegen, het maandelijks infoblad dat de FOD P&O tussen 2003 en 2008 heeft gepubliceerd, of kan terecht op het webportaal voor het federale personeel: *Fedweb* (www.fedweb.belgium.be). Er is ook nog het maandblad *Fedra* voor federale ambtenaren dat de FOD P&O sinds 2002 uitgeeft. Op de website van SELOR (www.selor.be) en op de virtuele OFO-campus (<http://campus.foifa.be>) vindt men een schat aan informatie over de werking van deze twee organisaties.

We melden ten slotte nog dat de FOD P&O heel wat statistische hulpmiddelen ter beschikking stelt van het grote publiek, die vooral voor historici bijzonder nuttig kunnen zijn. Zo publiceert de DAB sinds 1969 elk jaar een *Overzicht van de personeelssterkte in de overheidssector – Aperçu des effectifs du secteur public*. Vanaf 2003 zitten deze gegevens over het aantal federale ambtenaren, hun leeftijd, hun opleidingsniveau en hun geografische herkomst in de zogenaamde P-databank die via het internet kan worden geraadpleegd (www.pdata.be). Sinds kort zijn alle statistische gegevens die op papier worden uitgegeven, gedigitaliseerd en online te raadplegen.